

« Πλάτος τις, ὀνομαζόμενος Κωνσταντίνος Δούκας, διήγειρεν ἐπα-
νόστασιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἐκρατήθη κ' ἐκαταδικάσθη νὰ
μαστιγώῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκατήγόρησαν ἐπίσημα τινὰ πρόσωπα, κατε-
κρίθη νὰ καῖ, ὡς συκοφάντης. Πρᾶγμα παράδοξον, ὅτι εὑρηκαν τοιαύ-
την ἀναλογίαν τῶν ποινῶν μεταξύ δύο ἐγκλημάτων ὀνομοίων, τῆς
καθουσιώσεως καὶ τῆς συκοφαντίας. — Ἐβδουμήκοντα πολῖται ἐσυνώ-
μοσαν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου· ἐπρόσταξε νὰ τοὺς
μαστιγώσῃ καὶ νὰ τῶν καύσῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ
λοιποῦ σώματος. Ὁ αὐτὸς αὐτὸς Βασιλεὺς, κυνηγῶν, ἐμπλέχθη ἀπὸ
τὴν ζώνην εἰς κέρατα ἐλαφίου· ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοὺς ἔκοψε μὲ τὴν
σπαθίον τὴν ζώνην, καὶ ἐλύτρωσε τὸν Αὐτοκράτορα ἀπὸ τὸν κίνδυνον·
ἔκοψε καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀκολουθοῦ, διότι (ἔλεγε)
ἔσυρε μάχαιραν κατ' αὐτοῦ. ἹΤίς ἐμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ αὐτὸς
ἡγεμῶν ἔκαμε τὰς δύο ταύτας κρίσεις; — Εἰς τὴν Κίνα, οἱ ἀνδρο-
φῶνοι κλέπτει κατὰ κερματίζονται εἰς κομμάτια, ἀλλ' ὅχι εἰ χωρὶς
φόνον κλέπτοντες· διὰ τὴν διαφορὰν ταύτην οἱ κλοῦργοι κλέπτουν,
ἀλλ' ὁ φόνος, οἱ κλέπτει φονεύουν πάντοτε· οἱ νεκροὶ (λέγου) δὲ ν
λαλοῦν. » ΜΟΝΤΗΣQUIEU, *Essai des lois*, liv. XI, chap. 16.

§ XXIV.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΤΩΝ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ.

Ἐδείχθη ἀπὸ τὰ προλεγμένα, ὅτι τὸ ἀληθὲς μέτρον
τῶν ἀδικημάτων εἶναι ἡ προξενουμένη ἀπ' αὐτὰ βλάβη
εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Τοῦτο εἶναι μία ἀπὸ τὰς
ἐναργεςτάτας ἐκείνας ἀληθείας, τὰς ὁποίας καὶ μετρίως
φρονήσεως ἄνθρωπος, χωρὶς τὴν βοήθειαν τῶν ἐπιστη-
μῶν, δύναται νὰ καταλάβῃ· καὶ μ' ὅλον τοῦτο, διὰ
παράδοξον τινὰ συνδρομὴν περιστάσεων, εἰς ὅλα τὰ
ἔθνη καὶ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας δὲν τὴν ἐγνώρισαν ἀκρι-
βῶς, πλὴν ὀλίγοι τινὲς ἄνθρωποι, συνειδημένοι νὰ συλ-

λογίζονται. Τῆς Ἀσιανῆς τυραννίας αἱ δόξαι, καὶ τὰ πάθη ὠπλισμένα μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἐξήλειψαν ἀπὸ τὴν ἀνανδρον καὶ σκληρὰν τῶν ἀνθρώπων ψυχὴν, μὲ σχεδὸν ἀνεπαίσθητα τοπλέον κεντήματα, καὶ κάποτε μὲ βιαίους τύπους καὶ ὠθισμοὺς, τὰς ἀπλᾶς ἐκείνας ἐννοίας, εἰς τὰς ὁποίας ἴσως περιείχετο ἡ πρώτη φιλοσοφία τῶν νεογενήτων πολιτικῶν συστημάτων. Τοῦ παρόντος αἰῶνος τὰ φῶς μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς ἀπλᾶς ἐννοίας, εἰς τὰς ὁποίας μᾶς προσκολλοῦν μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἢ ἀκριβεστέρα ἐξέτασις, μύριαι πείραι ὀλέθριαι, καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ δυσκολία τῶν πολλῶν νὰ τὰς δεχθῶσι.

Ἐπλανήθησαν ὅσοι μέτρον ἀληθὲς τῆς βικρύτητος τῶν ἀδικημάτων ἐνόμισαν τὸν σκοπὸν αὐτὸν τοῦ ἀδικοῦντος. Ὁ σκοπὸς κρέμεται ἀπὸ τὸν παρόντα τύπον, τὸν ὁποῖον ἔκαμαν εἰς τὸν νοῦν του τὰ πράγματα, καὶ ἀπὸ τὴν προηγουμένην διάθεσιν τῆς ψυχῆς· διάφοροι ὅμως εἰς διαφόρους ἀνθρώπους, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον κατὰ διαφόρους καιροὺς, γίνονται ὁ τύπος καὶ ἡ διάθεσις τῆς ψυχῆς, διὰ τὴν ταχυτάτην διαδοχὴν τῶν ἐννοιῶν, τῶν παθῶν καὶ τῶν περιστάσεων. Ὅθεν ἔπρεπε' ἐξανάγκης νὰ γίνεταί ὄχι μόνον μερικὴ νομοθεσία διὰ καθένα πολίτην, ἀλλὰ καὶ νέος νόμος διὰ καθέν ἀδίκημα. Μὲ τὸν κάλλιστον σκοπὸν κἀμνον οἱ ἄνθρωποι πολλάκις τὰ πάνδεινα κακὰ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καθὼς ἐξεναντίας μὲ τὸν κάκιστον σκοπὸν συμβαίνει κάποτε νὰ προξενῶσιν εἰς αὐτὴν τὰ μέγιστα καλὰ.

Ἄλλοι πάλιν ἐμέτρησαν τὸ βᾶρος τῶν ἀδικημάτων

πλέον μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀδικηθέντος προσώπου, παρὰ μὲ τὸ μέγεθος τῆς βλάβης τῆς γινομένης εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Ἄν ἦτο τοῦτο μέτρον ἀληθὲς τοῦ βάρους αὐτῶν, ἔπρεπε καὶ ἡ παραμικρὰ πρὸς τὸν θεὸν ἀνευλάβεια νὰ κολάζεται σκληρότερον ἀφ' ὅ,τ' ἤθελε κολασθῆν ὁ φρονεῦσας βασιλέα, ἐπειδὴ ἡ ὑπεροχὴ τῆς θείας φύσεως ἤθελ' ἐξισώσῃ τὴν διαφορὰν τῆς βλάβης.

Τελευταῖον, ἐνόμισαν τινὲς, ὅτι τὸ μέτρον τῶν ἀδικημάτων πρέπει νὰ κρίνεται καθόσον ἐναντιοῦνται εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Πόσον ἡ δόξα αὕτη εἶναι σφαλερὰ, εὐκόλα τὸ καταλαμβάνει, ὅστις ἀπροσπαθῶς ἐξετάζει τὰς ἀληθεῖς σχέσεις ἀνθρώπων πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεόν. Αἱ σχέσεις ἀνθρώπων πρὸς ἀνθρώπους εἶναι σχέσεις ἰσότητος. Ἡ ἀλληλομαχία τῶν παθῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος καθενὸς συμφερόντων, ἔπρεπε ἔξανάγκης νὰ γεννήσῃ τὴν ἐννοίαν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ βᾶσις καὶ ὁ θεμέλιος τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης. Αἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι σχέσεις ὑποταγῆς ὡς εἰς παντέλειον ὄν, ὡς εἰς Δημιουργόν, ὅστις μόνος ἔχει τὸ δίκαιον νὰ ἦναι ἐνταυτῷ καὶ νομοθέτης καὶ κριτής, διότι μόνος αὐτὸς ἐμπορεῖ χωρὶς βλάβης νὰ νομοθετῇ καὶ νὰ κρίνῃ ἐνταυτῷ. Ἄν ἐδιώρισεν αἰωνίους ποινὰς κατὰ τῶν ἀπειθούντων εἰς τὴν παντοδύναμον αὐτοῦ θέλησιν, ἵπῳς ἤθελε τολμήσειν ὁ σκώληξ, ὁ ἄνθρωπος, νὰ ἐνεργῇ αὐτὸς τὴν θείαν δικαιοσύνην, νὰ ἐκδικῇ τὸ ἄπειρον ὄν, τὸ ὁποῖον, ἐπειδὴ εἶναι αὐτάρκες, οὐδεμίαν αἰσθησιν ἡδονῆς ἢ λύπης δύναται νὰ λάβῃ ἀπὸ τὰ κτιστὰ ὄντα, καὶ ἐνεργεῖ μόνον εἰς ὅλην τὴν

φύσιν, χωρὶς νὰ πάσχη κάμμίαν ἀντενέργειαν; Τὸ βᾶρος τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ κρέμεται ἀπὸ τὴν ἀνεξιχνίαστον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς μοχθηρίαν, τὴν ἣποίαν οὐδεὶς δύναται νὰ γνωρίσῃ χωρὶς θείας ἀποκαλύψεως. Ἰπὼς εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ διορισθῶσιν αἱ ποιναὶ τῶν ἀδικημάτων κατὰ τὸ βᾶρος τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ; Ἐνδέχεται εἰς τοιαύτην περίστασιν νὰ κολάζωσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ὁ Θεὸς συγχωρῇ, καὶ νὰ συγχωρῶσιν, ὅταν ἐκεῖνος κολάζῃ. Ἐὰν αὐτοὶ ἐναντιῶνται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅσάκις παραβαίνουν τὰς ἐντολάς του, ἴ τί παράδοξον ἂν ἐναντιωθῶσι, καὶ ὅταν κολάζωσι τοὺς παραβάτας¹;

1. « Δὲν συγκαταριθμῶ μὲ τὰ κατὰ τῆς ὀρθοκαίᾳς ἐγκλήματα, πλὴν ὅσα τὴν πολέμου ἀμέσως, ὅποια εἶναι αἱ ἀπλάϊ βεβηλώσεις. Διότι ὅσα ταρασσὺν τὰς ἱεροπραξίας τῆς εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ τὰ ταρακτικὰ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, καὶ πρέπει νὰ συναριθμῶνται μ' ἐκεῖνα.

« Διὰ νὰ συμφωνῇ μὲ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ἢ πεινὴ τῶν ἀπλῶν βεβηλώσεων, πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς τὴν στέραν ἐσὼν ὠφελειῶν προξενεῖ ἡ ὀρθοκαίᾳ. ἤγουν εἰς τὴν ἐξεκκλησίαν, εἰς τὸν πρόκαιρον ἢ αἰδίου ἀφορισμὸν, ἢ εἰς τὴν παντελεῖ ἀποστροφὴν τῶν πολιτῶν ἀπὸ τῆς κοινωνίας τοῦ αὐτοῦργου τῆς βεβηλώσεως.

« Εἰς τὰ ταρακτικὰ τῆς ἡσυχίας ἢ ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν ἀδικήματα, αἱ κρυφαὶ πράξεις ὑπάγονται εἰς τὴν ἀνθρώπινον δικαιοσύνην· ἀλλ' ὅσα ἀντιφέρονται εἰς τὴν ὀρθοκαίᾳ, ἔταν δὲν ἔναι δημόσιος κατήγορος νὰ τὰς ἐγκυλέσῃ, δὲν πρέπει νὰ ἀναμάζονται ἀδικήματα· αἱ τοιαῦται πράξεις ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, ὅστις ἐξεύρει πότε καὶ πόσον πρέπει νὰ τὰς κολάζῃ. Ἐὰν ὁ κριτὴς, συγγέων τὰ πράγματα, κρινῶν καὶ τὴν κρυφὴν βεβηλώσιν, ἐκτελεῖ τὴν ἐρευναν εἰς πράξεις, ὅπου δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐρευνα, καὶ ἀφανίζει τὴν ἐλευθερίαν τῶν

πολιτῶν, ὀπλίζων κατ' αὐτῶν καὶ τὸν ζῆλον τῶν δειλῶν συνειδήσεων καὶ τὸν ζῆλον τῶν τολμηρῶν συνειδήσεων.

* Τὸ κακὸν τοῦτο προῆλθεν ἀπὸ τὴν ὑπόληψιν, ὅτι χρεωστεῦμεν νὰ ἐκδικῶμεν τὸν θεόν· χρεωστεῦμεν ὅμως νὰ τὸν σεβώμεθα, καὶ ὄχι νὰ τὸν ἐκδικῶμεν ποτέ. Ἄν ᾠδηγοῦμεθα ἀπὸ τιαύτην ὑπόληψιν, ἵποῖον ἤθελ' εἶσθαι τὸ τέλος τῶν ποινῶν; Ὅταν οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι ἐκδικῶσι τὸ ἀπειρον ὄν, χρεωστεῦν νὰ μεταχειρίζονται κανόνα τὴν ἀπειρίαν του, καὶ ὄχι τὰς ἀσθενείας, τὰς ἀμαθίας ἢ τὰς φαντασίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

« Μᾶς διηγεῖται ἓως ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς Προβηγκίας [Provence] πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον παρκατένει ἀκριβῶς, τί δύναται νὰ ἐνεργήσῃ εἰς ἀσθενεῖς ψυχὰς ἢ ὑπόληψις ὅτι χρεωστεῦμεν νὰ ἐκδικῶμεν τὸν θεόν. Ἰουδαῖος τις ἐκατηγορήθη, ὡς βλασφημησας τὴν ἁγίαν Παρθένον, καὶ ἐκαταδικάσθη νὰ ἐκδαρθῇ ζῶν. Ἰππότες [Chevaliers] καλυμμένοι μὲ προσωπιῆν, καὶ ὀπλισμένοι μὲ μαχαίρια, ἀπέδρασαν εἰς τὸ σπνίδωμα τῆς καταδικῆς, καὶ ἀπειδίωξαν τὸν δῆμιον, διὰ νὰ ἐκδικήσωσιν αὐτοὶ τὴν τιμὴν τῆς ἁγίας Παρθένου. Ἀφίνω εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ κρίνῃ τὸν ζῆλον τῶν ἱππέων. » MONTESQUIEU, Esprit des Loix, liv. XII, chap. 4.

§ XXV.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ.

Εἶναι ἀδικήματα, ἄμεσον ἔχοντα σκοπὸν τὸν ὄλεθρον τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ἢ τοῦ παραστένοντος αὐτήν. Ἄλλα πάλιν βλάπτουν τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κατὰ μέρος πολίτου, μὲ τὴν στέρησιν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς, ἢ τῶν ὑπαρχόντων του. Ἄλλα τελευταῖον ἐναντιοῦνται εἰς ὅ,τι ἕκαστος χρεωστεῖ νὰ πράξῃ ἢ νὰ μὴ πράξῃ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον. Ὅ,τι δὲν περιέχεται ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων, δὲν δύναται οὔτε νὰ ὀνομασθῇ ἀδίκημα, οὔτε νὰ κολασθῇ ὡς τοιοῦτον, πλὴν ἀπ' ἐκείνους, εἰς ὃ σους συμ-

φέρει νὰ τὸ ὀνομάζωσιν ἀδίκημα. Τῶν ὀρίων τούτων ἡ ἀδηλότης ἐγέννησεν εἰς τὰ ἔθνη ἠθικὴν παντάπασιν ἀντιφάσκουσαν εἰς τὴν νομοθεσίαν, καὶ πολλοὺς ἀλληλομάχους νόμους, ἢ τοιοῦτους, ὅποιοι νὰ κολάζωσιν αὐστηρότατα ἀνθρώπους ἀμετόχους παντὸς ἀδικήματος. Διὰ τὴν ἀδηλότητα ταύτην ἔγιναν ἀόριστα καὶ ἀμφίβουλα τὰ ὀνόματα τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς, ἀξέβαιος ἡ ζωὴ τοῦ πολίτου, καὶ ἔπεσεν ὅλον τὸ πολιτικὸν σῶμα εἰς ὀλέθριον ὕπνον καὶ ληθαργίαν.

Ὡς πολιτικὸν δόγμα ἔπρεπε νὰ πιστεύωσιν οἱ λαοὶ, καὶ νὰ κηρύττωσι μὲ τὴν ἀδέκαστον φυλακὴν τῶν νόμων εἰ ἄρχοντες τῶν λαῶν τοῦτο: « καθεὶς κατὰ μέρος πολιτῆς πρέπει νὰ ᾖ, καὶ πληροφορημένος, ὅτι ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ πράξῃ ὅτι δὲν ἐναντιοῦται εἰς τοὺς νόμους, οὐδ' ἔχει νὰ φοβῆται ἄλλα κακὰ παρ' ὅσα ἐνδέχεται νὰ γεννήσῃ ἡ πράξις αὐτή. » Χωρὶς τὸ ἱερὸν τοῦτο δόγμα οὐδεμίαν νόμιμον πολιτικὴν κοινωνίαν δύναται νὰ συσταθῇ. Λυτὸ εἶναι ἡ δικαία ἀμοιβὴ τῆς συνεισφορᾶς, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἐνώθησαν εἰς ἓν πολιτικὸν σύστημα, ἀφίσαντες τὴν γενικὴν ἐκείνην καὶ καθόλου κατὰ πάντων ἐνέργειαν, κοινὴν εἰς ὅλα τὰ αἰσθητικὰ ὄντα, ἢ ὁποία δὲν περιορίζεται πλὴν ἀπὸ τὴν ἰδίαν καθενὸς δύναμιν. Τὸ δόγμα τοῦτο γεννᾷ τὰς ἐλευθέρους καὶ γενναίας ψυχὰς, τοὺς φωτισμένους ἄνδρας. Λυτὸ κάμνει τοὺς ἀνθρώπους φίλους τῆς ἀρετῆς, ἐκείνης ὅπως τῆς ἀρετῆς, ἥτις τυλμᾷ νὰ ἀντιστέκη εἰς τὸν φόβον, καὶ ὄχι τῆς εὐκαταπέιστου ἀγαθωσύνης ἐκείνων, ὅσοι

εὐχαριστοῦνται νὰ ζῶσι ζωὴν ἀβέβαιον ὑποκείμενοι εἰς τὰς θελήσεις τῶν ἄλλων.

Ὅστις μὲ φιλοσοφικὸν πνεῦμα ἀναγινώσκει τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς νομοθεσίας τῶν διαφόρων ἔθνων, θέλει εὐρεῖν πάντοτε σχεδὸν μεταβαλλόμενα μὲ τὰς μεταβολὰς τῶν χρόνων τὰ ὀνόματα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ πολίτου, ὅχι κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν περιστάσεων, μὲ τὰς ὁποίας ἀλλάσει δικαίως καὶ τὸ κοινὸν τοῦ ἔθνους συμφέρον, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάθη καὶ σφάλματα, ὅσα κατὰ διαδοχὴν ἐτάραξαν τοὺς νομοθέτας· θέλει πολλάκις πληροφορηθῆν, ὅτι τὰ πάθη μιᾶς ἑκατονταετηρίδος γίνονται θεμέλιον τῆς ἠθικῆς τῶν μεταγενεστέρων ἑκατονταετηρίδων, ὅτι τὰ ἰσχυρὰ πάθη, γεννήματα τοῦ ἐθνουσιασμοῦ, ἀφοῦ ἐξασθενήσωσι μὲ τὸν καιρὸν (ὅστις ἐπανάγει τὰ ἠθικὰ, καθὼς καὶ τὰ φυσικὰ πράγματα εἰς τὴν ἰσορροπίαν), γίνονται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δυνατοῦ ἢ τοῦ πανούργου, ὄργανα ἐπιτήδεια πολιτικῆς κυβερνήσεως, καὶ καταντοῦν κατ' ὀλίγον νὰ λογίζονται φρόνησις τοῦ ἔθνους. Τοιουτοτρόπως ἀνεβλάστησαν αἱ σκοτειναὶ ἔννοιαι τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀρετῆς, τῶν ὁποίων ἡ ἀσάφεια προέρχεται ἀπ' αὐτὴν τὴν μεταβολὴν τοῦ χρόνου (ὅστις ἀφίνει πολλάκις τὰ ὀνόματα, ἀφοῦ ἀφανίσῃ τὰ πράγματα), καὶ ἀπὸ τὴν διάφορον σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβαν διαβαίνουσαι τοὺς ποταμούς καὶ τὰ ὄρη· τὰ ὄρια ταῦτα διορίζουν συχνότατα ὅχι μόνον τὴν φυσικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν τῶν ἔθνων γεωγραφίαν.

§ XXVI.

ΠΕΡΙ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΘΟΣΙΩΣΕΩΣ.

Πρῶτα καὶ μέγιστα ἀδικήματα εἶναι τὰ ἀδικήματα τῆς καθοσιώσεως, ἧγουν ὅσα σκοπὸν ἄμεσον ἔχουν τὸν ἔλεθρον τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ἢ τοῦ παραστένοντος αὐτήν, καὶ διὰ τοῦτο νομίζονται καὶ βλαβερώτατα. Μόνη ἢ τυραννία καὶ ἡ ἀμαθία, συνειθισμένοι νὰ συγγέωσι καὶ αὐτὰς τὰς σαφεστάτας ἐννοίας καὶ λέξεις τῶν πραγμάτων, τολμοῦν νὰ δώσωσι τὸ ὄνομα τῆς καθοσιώσεως, καὶ ἀκολούθως νὰ ἐπιβάλλωσι τὴν ἐσχάτην ποινὴν, εἰς ἀδικήματα διαφόρου φύσεως, καὶ νὰ θύωσι τοιουτοτρόπως τοὺς ἀνθρώπους (καθὼς καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς περιπτώσεις) εἰς τὰς λέξεις. Καθὲν ἀδικήμα, ἂν καὶ μερικὸν, βλάπτει τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· ἀλλὰ καθὲν ἀδικήμα δὲν προξενεῖ τὴν ἄμεσον αὐτῆς καταστροφὴν. Λί ἠθικαί, καθὼς αἱ φυσικαὶ τῶν ἀνθρώπων πράξεις, περιορίζονται ἀπὸ τὸ διάστημα καὶ τὸν χρόνον, οὐδ' ὑπερβαίνουν τὰ ὅρια ταῦτα, καθὼς οὐδὲ κάμνι' ἄλλη τῆς φύσεως κίνησις. Μόνη λοιπὸν ἢ σοφιστικὴ ἐξήγησις, ἢ ὁποία εἶναι ἡ φιλοσοφία τῶν δούλων, δύναται νὰ συγχύσῃ ὅσα ἡ αἰώνιος ἀλήθεια ἐχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων μὲ ὅρια ἀμετάβλητα ¹.

1. « Κατὰ τοὺς νόμους τῆς Κίνας, καταδικάζεται εἰς θάνατον ὅστις λείψῃ τὸ γρειωποῦμενον σέβας εἰς τὸν ἄτοκράτορα· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν διορίζουν εἰς τί στέκει ἡ ἔλλειψις τοῦ σεβασμοῦ, πᾶσα μικρὰ πρόφασις ἀρκεῖ νὰ θανατώσωσιν ὅτινα θέλουν, νὰ ἐξολοθρεύσωσι τὴν οἰκογένειαν ὅτινας θέλουν.

« Δύο πρόσωπα, διωρισμένα να συντάσσωσι τὴν ἑφημερίδα τῆς Ἀυτοκρατορικῆς αὐλῆς, ἔγραψαν με λάθος πράγματα ἐναντία τῆς ἀληθείας· ἐκρίθη, ὅτι ἔστις ψεύδεται εἰς τὴν αὐλικὴν ἑφημερίδα, λείπει τὸ πρὸς τὴν αὐλὴν σέβας, κ' ἐκαταδικάσθησαν εἰς ἑφημεριδογράφου εἰς θάνατον. Ἐννεα ἄπὸ τούτων ἀνακτας συγγενεῖς τοῦ Ἀυτοκράτορος ἐσημείωσε τί ἐξ ἀπεισιξίας εἰς ὑπέμνημα ὑπογραμμένον με κόκκινα γράμματα ἀπὸ τὸν Ἀυτοκράτορα· ἐκρίθη, ὅτι ἔλειψε τὸ πρὸς τὸν Ἀυτοκράτορα σέβας, καὶ καταδιώχθη φρικτῶς καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλα τοῦ ἡ οἰκογένεια.

« Ἀρκεῖ νὰ ᾖναι ἀδιόριστον τὸ ἀδίκημα τῆς καθοσιώσεως, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ πολίτευμα δεσποτικόν. » MONTESQUIEU, Esprit des lois, liv. VII, chap. 7.

§ XXVII.

ΠΕΡΙ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΘΕΝΟΣ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ ΠΟΛΙΤΟΥ· ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΒΙΑΣ.

Κατόπιν τῶν ἀδικημάτων τῆς καθοσιώσεως ἀκολουθοῦν ὅσα βλάπτουν τὴν κατὰ μέρος καθενὸς ἀσφάλειαν. Ἐπειδὴ ἡ ἀσφάλεια τοῦ πολίτου εἶναι τὸ πρῶτιστον καὶ καθ' αὐτὸ τέλος πάσης νομίμου πολιτικῆς κοινωνίας, πρέπει ἐξανάγκης νὰ κολάζεται με ποινὴν αὐστηρὰν, διωρισμένην ἀπὸ τοὺς νόμους ὅστις βιάζει τὸ δίκαιον, τὸ ὁποῖον ἔχει καθεὶς πολίτης νὰ ζῆ ἀσφαλῆς καὶ ἀμεριμνος.

Ἀπὸ τὰ ἀδικήματα ταῦτα, ἄλλα βλάπτουν αὐτὸ τὸ πρόσωπον, καὶ ἄλλα τὰ ὑπάρχοντα τοῦ πολίτου. Τὰ πρῶτα πρέπει νὰ κολάζωνται ἀπαραιτήτως με σωματικὰς ποινάς.

Ἄν κατὰ τῆς ζωῆς λοιπὸν καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν ἐπιχειρήσεις, συγκαταριθμοῦνται με τὰ δεινότατα ἀδικήματα· καὶ εἰς ταύτην τὴν τάξιν περιέχονται ὁ φό-

νος καὶ ἡ κλοπὴ, ὄχι μόνον ὅσας πράττονται ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας, ἀλλὰ καὶ ὅσας ἤθελαν πραχθῆν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς μεγάλους. Τὸ παράδειγμα τῆς παρανομίας τῶν μεγάλων καὶ ἀξιωματικῶν εἶναι τόσον ἐπικυνδυνότερον, καθόσον ἐνεργεῖ μὲ πλειοτέραν ἰσχὺν, καὶ εἰς μακρότερον διάστημα. Αὐτὸ ἐξαλείφει ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν ὑπηκόων τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης, καὶ τοῦ καθήκοντος, καὶ ἐντυπώνει εἰς τὸν αὐτῶν τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται ὁ δυνατὸς κατὰ τοῦ ἀδυνάτου, δίκαιον ἐξίσου ἐπικίνδυνον εἰς τὸν ἀδικοῦντα καὶ εἰς τὸν ἀδικούμενον.

Οὐτ' εἰς τὸν μέγαν, οὐτ' εἰς τὸν πλούσιον πρέπει νὰ συγχωρῆται νὰ ἐξαγοράζωσι μ' ἀργύριον τὴν ὀφειλομένην εἰς αὐτοὺς ποινὴν διὰ τὰ κατὰ τοῦ ἀδυνάτου καὶ πένητος τολμήματα. Τοιαύτη συγχώρησις ἤθελε κάμειν τροφὴν τῆς τυραννίας τὸν πλοῦτον, ὅστις ἔπρεπε, μὲ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, νὰ γίνεται βραβεῖον τῆς βιομηχανίας. Δὲν μένει πλέον ἐλευθερία ὅπου οἱ νόμοι συγχωροῦν, εἰς μερικὰς περιστάσεις, νὰ μὴ λογίζεται πλέον ὁ ἄνθρωπος πρόσωπον, ἀλλὰ νὰ γίνεται πρᾶγμα. Τότε ὁ δυνατὸς θέλει διόλου σπουδάζειν νὰ χωρίζη ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πολιτικῶν περιστάσεων ἐκεῖνας μόνως, ὅσας οἱ νόμοι δίδουν εἰς βοήθειάν του. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη εἶναι τὸ μαγικὸν μυστήριον, τὸ ὁποῖον μεταβάλλει τοὺς πολίτας εἰς ὑπηρετικὰ κτήνη, καὶ γίνεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δυνατοῦ ἄλυσις, δεσμεύουσα τὰς πράξεις τῶν ἀπροφιλῶντων καὶ ἀδυνάτων. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, εἰς πολιτικὰς τινὰς κυβερνήσεις, ἐλευθέρως τὸ φαινόμενον,

μένει κρυμμένη ἢ τυραννία, ἢ ἐμβαίνει λαθραίως εἰς κἀμμίαν γωνίαν ἀφύλακτον ἀπὸ τοῦ νόμου, ὅπου ἀνεπαίσθητως ἐνδυναμοῦται καὶ μεγαλύνεται. Ἀντιβάλλουν ὡσεπιπλέον οἱ ἄνθρωποι τὰ ἰσχυρότατα ἐμφράγματα εἰς τὴν φανεράν τυραννίαν· ἀλλὰ παραβλέπουν συχνὰ τὸν ἀνεπαίσθητον σκώληκα, ὅστις κατ' ὀλίγον τὰ τρώγει, καὶ δίδει τελευταῖον τὴν εἴσοδον εἰς τὸν κατακλύζοντα χείμαρρον, τὸσον ἀσφαλεστέραν, ὅσον ἦτο βαθύτερα κρυμμένη.

Ἐμὲ ποίας λοιπὸν ποινὰς πρέπει νὰ κολάζωνται τὰ ἀδικήματα τῶν εὐγενῶν, τῶν ὁποίων τὰ προνόμια εἶναι μέρος ὄχι μικρὸν τῆς νομοθεσίας πολλῶν ἔθνων; Δὲν θέλω ἐξετάσειν ἐδῶ, ἐὰν ἢ κατὰ κληρονομίαν αὕτη διάκρισις μεταξὺ εὐγενῶν καὶ ἀγενῶν ἦναι ὠφέλιμος εἰς τὴν πολιτικὴν κυβερνήσιν, ἢ ἀναγκαία εἰς τὰς μοναρχίας· ἐὰν πρέπει ἀληθῶς νὰ θεωρῆται ὡς διάμεσος ἐξουσία, ἢ ὁποία περιορίζει καὶ συνέχει τὰς ὑπερβολὰς τῶν δύο ἄκρων, ἢ γουν τοῦ μονάρχου καὶ τῶν ὑπηκόων, ἢ μᾶλλον ὡς ὀμνήγουσι ἀνθρώπων δουλωμένων εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους· ἐὰν, ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τὰ τερπνὰ καὶ καρποφόρα νησύδρια τὰ περιεχόμενα ἀπὸ τὰς ἀμμώδεις ἐρήμους τῆς Ἀραβίας, δὲν περικλείη εἰς κατὰ πολλὰ στενὸν τόπον πᾶσαν κυκλοφορίαν ἐλπίδος καὶ εὐδαιμονίας. Ἢ ἀνισότης, καὶ ἂν ἦτον ἀληθὲς, ὅτι εἶναι ἀναγκαία, ἢ ὠφέλιμος εἰς τὰς πολιτικὰς κοινωνίας, ἢ συμφέρει τάχα νὰ περιορίζεται εἰς μερικὰς ὀμυγήρεις πλέον, παρὰ νὰ ἦναι διεσπαρμένη εἰς τοὺς κατὰ μέρος πολίτας; νὰ συνέχεται εἰς μίαν μερίδα τοῦ πολιτικοῦ σώματος, παρὰ νὰ κυκλοφορῇ εἰς ὅλα τοῦ

τὰ μέλη; νὰ διαιωρίζεται μὲ τὴν διαδοχὴν, παρὰ νὰ γεν-
νᾶται καὶ νὰ φθείρεται ἀδιακόπως; Ἀρκούμαι μόνον νὰ
βεβαιώσω, ὅτι αἱ ποιναὶ, μὲ τὰς ὁποίας κολάζονται τῶν
εὐγενῶν τὰ πταίσματα, δὲν πρέπει νὰ ἦναι διάφοροι ἀπὸ
τὰς ἐπιβαλλομένας εἰς τὸν κοινὸν λαὸν ποινάς. Πᾶσα
διάκρισις, εἴτε εἰς τιμὰς, εἴτε εἰς πλοῦτον, διὰ νὰ ἦναι
νόμιμος, υποθέτει προλαβοῦσαν ἰσότητα, θεμελιωμένην
ἐπάνω εἰς τοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι λογίζονται ὅλους τοὺς
πολίτας ἐξίσου ὑποκειμένους εἰς αὐτούς. Πρέπει νὰ ὑπο-
θέσωμεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἀφήσαντες τὴν φυσικὴν
κατ' ἀλλήλων τυραννίαν, ἐπέρασαν εἰς τὴν κατάστασιν
τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· « Ὅστις
« ἀπὸ μᾶς φανῆ φιλοπονώτερος, ἕς λάβῃ μεγαλητέρας
« τιμὰς, καὶ ἡ φήμη του ἕς λάμψῃ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς
« διαδόχους του· εὐτυχέστερος, ἢ ἐντιμότερος παρὰ τοὺς
« ἄλλους, ἕς ἔχῃ καὶ χρηστοτέρας ἐλπίδας. Ἀλλ' ἕς
« φοβῆται μ' ὅλον τοῦτο, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ, νὰ πα-
« ραβῆ τὰς συνθήκας, διὰ τὰς ὁποίας ὑψώθη ὑπὲρ τοὺς
« συμπολίτας του. » Τοιαύτη ἀπόφασις, ἂν καὶ δὲν
ἐψηφίσθη ρητῶς εἰς γενικὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους συνέ-
λευσιν, εὐρίσκεται ὅμως εἰς τὰς ἀμεταβλήτους τῶν πραγ-
μάτων σχέσεις, καὶ χωρὶς νὰ ἀφανίσῃ τὰς προξενουμένας
ἀπὸ τὴν εὐγένειαν ὠφελείας, ἐμποδίζει ὅσα ἄτοπα,
ἐνδέχεται νὰ γεννηθῶσιν ἀπ' αὐτὴν, καὶ κάμνει σεβα-
σμίους τοὺς νόμους, κλείουσα τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ἀτι-
μωρησίαν.

Ἰθέλ' ἴσως εἰπεῖν τις, ὅτι ἡ αὐτὴ ποινὴ, ἐπιβαλλο-
μένη εἰς τὸν εὐγενῆ καὶ εἰς τὸν ἀγενῆ, γίνεται ἀληθῶς

διάφορος, διὰ τὴν διαφορὰν τῆς ἀνατροφῆς, καὶ διὰ τὴν ἀτιμίαν, μὲ τὴν ὁποῖαν ἀμαυροῦται ὁλόκληρος ἡ οἰκογένεια τοῦ εὐγενῆ. Εἰς αὐτὸν ἀποκρίνομαι, ὅτι μέτρον τῆς ποινῆς δὲν πρέπει νὰ λογίζεται ἡ αἰσθησις τοῦ κολαζομένου, ἀλλ' ἡ βλάβη ἢ προξενηθεῖσα ἀπὸ τὸ ἀδίκημα εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, βλάβη τόσον μεγαλητέρα, ὅσον ὁ βλάψας εὐρίσκεται εἰς ὑπέρτερον βαθμὸν· ὅτι ἡ ἰσότης τῶν ποινῶν, καὶ γενικῶς θεωρουμένη, φαίνεται, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἰσότης ἀληθῆς, ἐπειδὴ πᾶσα ποινὴ γίνεται ἀληθινὰ διάφορος, διὰ τὸν διάφορον τῆς αἰσθήσεως ἐκάστου βαθμὸν· ὅτι ἡ ἀτιμία τῆς οἰκογενείας δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα μὲ δημοσίους ἐνδείξεις εὐνοίας πρὸς τοὺς ἀθώους συγγενεῖς τοῦ ἐνόχου, ἐνδείξεις, τὰς ὁποίας (ὡς εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους) δέχεται ὡς ἀποδείξεις ὁ εὐπίστος καὶ θαυμαστῆς ὄχλος.

§ XXVIII.

. ΠΕΡΙ ΥΒΡΕΩΝ.

Πρέπει νὰ κολάζωνται μὲ ποινὴν ἀτιμίας αἱ προσωπικαὶ καὶ ἐναντία εἰς τὴν τιμὴν ὕβρεις, ἧγουν ὅσοι σκοπὸν ἔχουν νὰ στέρησωσι τὸν πολίτην ἀπὸ τὴν χρεωστούμενην μερίδα τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως, τὴν ὁποῖαν ἔχει δίκαιον νὰ ἀπαιτῇ ἀπὸ τοὺς συμπολίτας του.

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ θεωρουμένη ἀντίφασις μεταξὺ τῶν πολιτικῶν νόμων καὶ τῶν ὁποίων ὀνομάζονται νόμων τῆς τιμῆς. Οἱ πρῶτοι ὑπερασπίζουν μάλιστα τὸ σῶμα καὶ τὰ ὑπάρχοντα καθενὸς πολίτου. Οἱ δεῦτεροι προκρί-

νουν παρὰ ταῦτα τὴν τιμὴν. Ἡ τιμὴ εἶναι μί' ἀπ' ἐκεῖνας τὰς λέξεις, περὶ τῶν ὁποίων ἔγιναν μακροὶ καὶ λαμπροὶ λόγοι, χωρὶς νὰ παραστήσωσιν εἰς τὸν νοῦν καμμίαν ἀκριβῆ καὶ σταθερὰν ἔννοιαν. Ὡς πόσον εἶναι ἀβλία τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἡ κατάστασις! Ἀκριβέστερον καταλαμβάνει τὴν πολλὰ μακρυμένην ἀπ' αὐτὸν κυκλοφορίαν τῶν οὐρανίων σωμάτων, παρὰ τὰς πλησιεστέρας καὶ πλέον ἀνγκυαίας εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀληθείας τῆς ἡλικῆς, αἱ ὁποῖαι πάντοτε σαλεύονται κυματιζόμεναι, ὡς ἤθελε τὰς κινήσειν τῶν παθῶν ἢ ἀνεμοζάλη, καὶ τὰς λάθειν καὶ τὰς παραδώσειν ἢ τυφλὴ ἀμαθία. Ἄλλ' ὅμως παύει νὰ φαίνεται περὰδοξος ἢ τοιαύτη διαφορά, ἂν συλλογισθῶμεν, ὅτι καθὼς τὰ βλεπόμενα συγγέονται, ὅταν παραπολὺ πλησιάσῃ τὴν ὄρασιν, παρόμοια καὶ ἡ ἄκρα πλησίασις τῶν ἡλικῶν ἐννοιῶν συγχέει εὐκόλως τὰς ἀπλᾶς ἐννοίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας συνθέτονται, καὶ μᾶς ἐμποδίζει νὰ διακρίνωμεν τὰς περιορίζουσας αὐτὰς γραμμάς, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις εἶναι ἀνγκυαία εἰς τὸν γεωμετρικὸν νοῦν, διὰ νὰ μετρή τὰ φαινόμενα τῆς αἰσθητικῆς τῶν ἀνθρώπων δυνάμεως. Ὅστις ἀπροσπαθῶς ἐξετάζει τὰ ἀνθρώπινα, ἀντὶ νὰ ἀπορήσῃ περὶ τούτου, θέλει μᾶλλον διστάσειν, μήπως ὁ νομοθέτης δὲν ἔχει χρεῖαν, μήτε τῶσιν παρασκευῆς ἠθικῆς, μήτε δεσμῶν τῶσων, διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀμερίμνους καὶ εὐδαίμονας.

Εἶναι λοιπὸν ἡ τιμὴ μί' ἀπὸ τὰς πολυπλόκους ἐκεῖνας ἐννοίας, συνθεμένης ἀπὸ ἄλλας ἐννοίας, ὅχι μόνον ἀπλᾶς, ἀλλὰ καὶ συνθέτους. Κατὰ τὸν διάφορον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον παραστένεται εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα

ἡ ἔννοια τῆς τιμῆς, ποτὲ μὲν περιέχει, ποτὲ δὲ ἀποκλείει τινὰς ἐννοίας, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι συνθεμένη· οὐδὲ φυλάττει εἰς τὰς διαφόρους ταύτας παραστάσεις, πλὴν ὀλίγας τινὰς κοινὰς ἐννοίας, καθὼς πολλαὶ ἀριθμητικαὶ συμπλεγμέναί ποσότητες ἔχουν ἓνα κοινὸν μεριστήν. Διὰ τὸ εὗρωμεν τὸν κοινὸν τοῦτον μεριστήν τῶν διαφόρων τῆς τιμῆς ἐννοιῶν, τὰς ὁποίας νοοῦν οἱ ἄνθρωποι, πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ἐμ.παρόδῳ αὐτὰ τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν τὰ γενέθλια. Ἐγέννησε τοὺς πρώτους νόμους καὶ τοὺς πρώτους ἄρχοντας ἡ ἀνάγκη, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρέθησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἐμποδίσωσι τὰς γεννωμένας ἀπὸ τὴν φυσικὴν καθενὸς φιλαρχίαν ἀταξίας. Τοῦτο τὸ τέλος ἐσυγκρότησε τὰς πολιτικὰς κοινωνίας, καὶ εἰς τοῦτο ἀποβλέπουν ἀληθῶς, ἢ κατὰ τὸ φαινόμενον, ὅλων τῶν ἔθνῶν αἱ νομοθεσίαι, καὶ αὐταὶ αἱ πλέον ὀλέθριοι. Ἀλλ' ἡ συνάθροισις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡ αὔξησις καὶ προκοπὴ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιστημῶν, ἐγέννησεν ἄπειρον ἀριθμὸν διαφόρων πράξεων καὶ χρειῶν ἀμοιβαίων, τὰς ὁποίας οὔτ' οἱ νόμοι ἐδύναντο νὰ προβλέψωσι, οὔτ' ἡ μερικὴ καθενὸς δύναμις νὰ ἐνεργήσῃ. Ἐκ τούτου ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ δύναμις τῆς ὑπόληψεως, ἡ ὁποία ἦτο τὸ μόνον μέσον νὰ λάβῃ τις ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅσ' ἀγαθὰ δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ προξενήσωσι εἰς αὐτὸν αἱ νόμοι, καὶ ν' ἀποφύγῃ τὰ κακὰ, ἀφ' ὅσα δὲν ἠμπόρουν νὰ τὸν φυλάξωσι. Ἡ ὑπόληψις βασανίζει τὸν σοφὸν, καθὼς καὶ τὸν χυδαῖον· ἡ ὑπόληψις προσφέρει εἰς τὸ εἶδωλον τῆς ἀρετῆς τὸ χρεωστούμενον σέβας εἰς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν· διὰ τὴν ὑπόληψιν γίνεται ἀπόστολος αὐτῆς καὶ αὐτὸς ὁ ἀλιτῆριος, διότι συμφέρει

εἰς αὐτὸν νὰ ὑποκρίνεται τὴν ἀρετὴν. Ἐκ τούτου ἡ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τιμὴ ἐγένεν ὄχι μόνον ὠφέλιμος, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαία εἰς τὸν, ὅστις δὲν θέλει νὰ νομίζεται ἔσχατος τῶν πολιτῶν. Ἄν ὁ φιλόδοξος προσπαθῆ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ ὡς ὠφέλιμον, καὶ ὁ κενόδοξος τὴν ζητῆ ὡς μαρτυρίαν τῆς ἰδίας του ἀξιωμαθίας, ὁ τίμιος ἄνθρωπος τὴν ἀπαιτεῖ ὡς ἀναγκαίαν καὶ χωρὶς τὴν τιμὴν πολλότατοι καταφρονοῦν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τιμὴ ἐγεννήθη μετὰ τὴν σύστασιν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, δὲν ἦτο τρόπος νὰ τεθῆ εἰς τὴν κοινὴν παρακαταθήκην· ἐξεναντίας ἡ ἔννοια τῆς τιμῆς εἶναι τρόπον τινὰ προσωρινὴ ἐπιστροφή εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς φύσεως κατάστασιν, καὶ μᾶς ἀπολύει πρὸς ὀλίγον καιροῦ διάστημα ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν νόμων, οἱ ὅποιοι εἰς περιστάσεις τινὰς δὲν ὑπερασπίζουσι ἱκανῶς τοὺς πολίτας.

Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἄκραν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἄκραν δουλείαν, ἡ ἔννοια τῆς τιμῆς ἡ ἀφανίζεται, ἢ συγχέεται παντάπασι μὲ ἄλλας ἐννοίας· διότι εἰς μὲν τὴν ἄκραν ἐλευθερίαν, διὰ τὴν παντελεῖ δεσποσύνην τῶν νόμων, γίνεται εἰς καθένα πολίτην ἀνωφελῆς ἡ παρὰ τῶν ἄλλων τιμὴ, εἰς δὲ τὴν ἄκραν δουλείαν, ἡ τυραννία, ἀφανίζουσα τὴν πολιτικὴν ὑπαρξίν, ἄλλο δὲν ἀφίνει εἰς τὸν τυραννούμενον παρὰ τὴν προσωρινὴν καὶ ἀβέβαιον προσωπότητα. Εἶναι λοιπὸν ἡ τιμὴ μί' ἀπὸ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῶν μοναρχιῶν ἐκείνων, ὅσαι εἶναι τρόπον τινὰ συγκερασμένα τυραννία· καὶ γεννᾷ εἰς αὐτὰς τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, ὅσα γεννῶνται εἰς τὰς τυραννίας ἀπὸ τὰς βιαίας μεταβολάς, ἢ γούν εἶναι

πρόσκαιρος ἐπιστροφή εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς φύσεως κατάστασιν, καὶ φέρει τὸν Ἡγεμόνα εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀρχαίας ἰσότητος.

§ XXIX.

ΠΕΡΙ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑΣ.

Ἀπὸ τὴν ὁποῖαν καθεὶς αἰσθάνεται χρεῖαν τῆς παρὰ τῶν ἄλλων τιμῆς, ἐγεννήθησαν αἱ κατὰ μέρος μονομαχίαι, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον τὴν ἀρχὴν μετὰ αὐτὴν τῶν νόμων τὴν ἀναρχίαν. Διςχυρίζονται τινὲς, ὅτι οἱ παλαιοὶ δὲν τὰς ἐγνώριζαν· ἴσως διότι οἱ παλαιοὶ δὲν ἐσυνείθιζαν νὰ συναθροίζωνται ὡπλισμένοι (ὡς νὰ ἦσαν ὑποπτοὶ πρὸς ἀλλήλους) εἰς τοὺς ναοὺς, εἰς τὰ θεάτρα, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς φιλικὰς συνελεύσεις· ἴσως διότι, μαθημένοι νὰ βλέπωσι συχνὰ μονομαχοῦντας εὐτελεῖς δούλους, δὲν ἐκαταδέχοντο οἱ ἐλεύθεροι πολῖται νὰ συγκαταριθμῶνται εἰς τὴν τάξιν τῶν μονομάχων μετὰ τὰς κατὰ μέρος ὀπλομαχίας. Εἰς μάτην ἐζήτησε νὰ ἐξαλείψῃ ταύτην τὴν συνθήκαι ὁ νόμος, κολάζων μετὰ ποινὴν θανάτου τὸν δεχόμενον τὴν πρόκλησιν τῆς μονομαχίας. Ἐπὶ ὡς ἡδύνατο ὁ τόσον αὐστηρὸς νόμος νὰ καταργήσῃ συνθήκαι θεμελιωμένην εἰς τὴν ὑπόληψιν τῆς ἀτιμίας, τὴν ὁποῖαν πολλοὶ φοβοῦνται πλέον παρὰ τὸν θάνατον; Ὅστις στερεῖται τὴν παρὰ τῶν ἄλλων τιμὴν, κινδυνεύει ἢ νὰ ζῆ βίον μοναδικόν, χωρισμένον ἀπὸ πᾶσαν ἀνθρώπων συναναστροφὴν (χωρισμὸν ἀνυπόφορον εἰς τὸν κοινωνικὸν ἄνθρωπον), ἢ νὰ προβαλῆ σκοπὸς εἰς τὰ βέλη τῆς καθημερινῆς

ὑβρεως καὶ ἀτιμίας, ἧτις γίνεται πλέον ὀδυνηρὰ καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ποινὴν. Ἰδιὰ τί ὁ κοινὸς λαὸς μονομαχεῖ σπανιώτερα παρὰ τοὺς μεγάλους; Διότι ὄχι μόνον εἶναι ἄοπλος, ἀλλὰ καὶ διότι αἰσθάνεται ὀλιγώτερον τὴν χρῆσιν τῆς παρὰ τῶν ἄλλων τιμῆς ἀφ' ὅ, τι τὴν αἰσθάνονται ὅσοι, ὄντες ἀνώτεροι τῶν λοιπῶν, ζηλοτυποῦν καὶ βλέπουν εἰς τὸν ἄλλον μὲ πλειοτέραν ὑποψίαν.

Δὲν εἶναι ἀνωφελὲς νὰ εἶπω καὶ πάλιν ὅ, τι ἔγραψαν ἄλλοι, ὅτι δηλαδὴ δραστηκώτερον ἄλλο μέσον νὰ ἐμποδίζεταί ἢ μονομαχία δὲν εἶναι παρὰ νὰ κολάζεται ὁ πρωταίτιος, ἢ γοῦν ὅστις ἔδωκεν ἀφορμὴν τῆς μονομαχίας, καὶ νὰ ἀπολύεται ἀθῶος, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ἐκδικήσῃ καὶ μὴ θέλων τὴν ὑπόληψιν καὶ τιμὴν του, τὴν ὁποίαν οἱ παρόντες νόμοι δὲν ὑπερασπίζουσι ἱκανῶς¹.

1. «Ἰὶς τί στέκει ἡ πρόληψις τῆς μονομαχίας, τὴν ἐποίαν ζητεῖμεν νὰ ἀφανίσωμεν; Ἰὶς τὴν πλέον μωρὰν καὶ πλέον βάρβαρον ἔσων ποτὲ συνέλαβεν ὑπολήψεων ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· ἢ γοῦν, ὅτι ἡ ἀνδρία ἀρκεῖ νὰ πληρώσῃ ἕλα τῆς πολιτικῆς κοινωνίας τὰ καθήκοντα· ὅτι παύει πλέον νὰ ᾔται δόλιος, πλάνος, συκεφάντης, καὶ μεταμορφώνεται εἰς τίμιον καὶ φιλάνθρωπον ἄνδρα, ὅστις ἐξεύρει νὰ μονομαχῇ· ὅτι τὸ ψεῦδος μεταβάλλεται εἰς ἀλήθειαν, ἢ κλοπὴ γίνεται δικαία, ὁ δόλος, τίμιος, ἢ προδοσία, ἐπαινετὴ, ὅταν τὰ ὑπερασπίζῃ μὲ τὸ ξίφος εἰς χεῖρας· ὅτι ἡ ὑβρις θεραπεύεται μὲ μίαν πληγὴν σπαθίου, καὶ ὅτι ποτὲ δὲν ἀδικεῖ τὸν ἀντίπαλον, ἐὰν ἐπιτύχῃ μόνον νὰ τὸν φονεύσῃ.

«Εἶναι ὁμοίως καὶ ἄλλος τρόπος μονομαχίας (δὲν τὸ ἀρνεῖσθαι), ἕστις ἐνόγει τὴν χάριν μὲ τὴν σκληρότητα, οὐδέ φονεύει πλὴν δι' ἀπρεσεξίαν· ἐπότε δηλαδὴ συμφωνεῖται ἢ παύσις τῆς μονομαχίας εἰς τὸν πρῶτον σταλαγμὸν τοῦ αἵματος. Εἰς τὸν πρῶτον σταλαγμὸν! ὦ θεέ! Ἰτί σε γρησιμεύει, θηρίον ἄγριον, ὁ πρῶτος σταλαγμός; ἢ ἐπιθυμεῖς νὰ τὸν φορήσῃς;» I. ROUSSEAU, Lettre à d' Alembert, sur les spectacles.

§ XXX.

ΠΕΡΙ ΚΛΟΠΗΣ.

Ὅσαι κλοπαὶ δὲν γίνονται μετὰ βίας, ἔπρεπε νὰ κολάζωνται μὲ χρηματικὴν ποινὴν. Δίκκιον εἶναι νὰ στερῆται τὰ ἰδικά του, ὅστις ἤζητεῖ νὰ πλουτήσῃ μὲ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων. Ἀλλὰ τὸ ἀδίκημα τοῦτο τολμᾶται ὡσεπιτοπολὺ, πρῶτον μὲν ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς, ἤγουν ἀπὸ ἀνθρώπους ἀθλίους καὶ ἀπελπισμένους, εἰς τοὺς ὁποίους τῆς ἰδιοκτησίας τὸ δίκαιον (δίκκιον φοβερόν, καὶ ἴσως ὄχι ἀναγκαῖον) δὲν ἀφῆκε παρὰ τὴν ζωὴν μρονωτάτην· ἔπειτα αἱ χρηματικαὶ ποιναὶ αὐξάνουν τὸν ἀριθμὸν τῶν πτωχῶν, καὶ ἀκολουθῶς τῶν κλεπτῶν, καὶ στερεοῦν τοὺς ἀθῶους τὸν ἄρτον, διὰ νὰ τὸν δώσωσιν εἰς τοὺς κακούργους. Διὰ ταῦτα λοιπὸν προσφυστέρει ποινὴ τῆς κλοπῆς ἢ θελ' εἶσθαι μόνον ἐκεῖνο τῆς δουλείας τὸ εἶδος, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὀνομασθῇ δίκαιον, ἤγουν ἔπρεπεν ὁ κλέπτης νὰ ὑπηρετῇ πρὸς καιρὸν τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, διὰ νὰ πληρώσῃ, μὲ τὴν τελείαν πρὸς αὐτὴν ὑποταγὴν τοῦ ἰδίου προσώπου καὶ τῶν ἰδίων του κόπων, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἀθέτησιν τοῦ πολιτικοῦ συναλλαγματος, ἀρπάσας ἀδίκως καὶ τυραννικῶς τὰ ἀλλότρια.

Ὅταν ὁμως ἡ κλοπὴ γίνεται μετὰ βίας, εἰς τὴν προσωπικὴν δουλείαν πρέπει τότε νὰ προστεθῇ καὶ ἡ σωματικὴ ποινὴ. Ἔδειξαν ἄλλοι συγγραφεῖς πρὸ ἐμοῦ τὴν φανεράν ἀταξίαν, ἣτις γεννᾶται ἀπὸ τὴν σύγχυσιν τῶν ποινῶν

τῶν μετὰ βίας κλοπῶν μὲ τὰς ποινὰς, ὅσαι ἀρμύζουσιν εἰς τὰς μετὰ δόλου κλοπὰς, σύγχυσιν, διὰ τὴν ὁποίαν παραβάλλεται ἀτόπως ἀργυρίων ὀλίγων ποσότης μὲ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τούτων τῶν ἀδικημάτων ἡ φύσις εἶναι διάφορος καὶ εἶναι βέβαιον εἰς τὴν Πολιτικὴν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Μαθηματικὴν ἐπιστήμην, ὅτι μεταξὺ τῶν ἑτερογενῶν ποσοτήτων τὸ διάστημα εἶναι ἄπειρον. Ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι περιττὸν νὰ ἐπαναλαμβάνω πολλάκις τὰς γνωστὰς, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν ἀνωφελεῖς ἀληθείας. Τὰ πολιτικὰ σώματα φυλάσσουν εἰς μακρότερον χρόνον διάστημα παρὰ τὰ φυσικὰ τὴν κίνησιν, ἥτις ἐδόθη μίαν φοράν εἰς αὐτὰ, οὐδὲ τὴν ἀλλάσσουν, πλὴν μὲ δυσκολίαν μεγαλωτάτην.

§ XXXI.

ΠΕΡΙ ΚΛΕΨΕΜΠΟΡΙΑΣ.

Ἢ κλεψεμπορία, ἢ γούνη ἢ πραγμάτευσις τῶν, ὅσα ἀπαγορεύουσιν οἱ νόμοι, εἶναι ἀληθὲς ἀδίκημα κατὰ τοῦ Ἰγεμόνος καὶ κατὰ τοῦ ἔθνους. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ κολλάζεται μὲ ποινὴν ἀτιμίας, ἐπειδὴ εἰς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν δὲν λογίζεται ἄτιμος ὅστις πραγματεύεται τὰ ἀπαγορευμένα.

Ἀλλὰ ἵδιὰ τί τὸ ἀδίκημα τοῦτο δὲν ἀτιμάζει τὸν ἔνοχον, ὁ ὁποῖος κλέπτει τὸν Κρατοῦντα, καὶ ἀκολούθως αὐτὸ τὸ ἔθνος; Ἀποκρίνομαι, ὅτι δὲν κινουῦνται εἰς ἀγανάκτησιν οἱ ἄνθρωποι κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος, ὅσάκις τὸν ἀδίκημα δὲν τοῦς βλάπτει ἀμέσως καὶ μερικῶς καθέναν.